

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 29 квітня 2022 року)

Суми
2022

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Гончаренко А. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук (Сумський державний університет);
Зякун А. І., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Льницький В. І., д-р іст. наук (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка);
Каганов Ю. О., д-р іст. наук (Запорізький національний університет);
Камьонка М., д-р габ. (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Польща);
Король В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Котляр Ю. В., д-р іст. наук (Чорноморський національний університет ім. П. Могили, м. Миколаїв);
Куліш А. М., д-р юрид. наук (Сумський державний університет);
Лебідь А. Є., д-р філос. наук (Сумський державний університет);
Лобко Н. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Нестеренко В. А., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Черкасов А. А., д-р іст. наук (Cherkas Global University, США).

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 9 від 16.06.2022 р.)

Суспільно-політичні процеси в Україні та світі: історія, проблеми, перспективи : матер. ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 29 квітня 2022 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, А. В. Гончаренко, С. І. Дегтярьов та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 433 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, виголошені в рамках ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси в Україні та світі: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 1022 від 20 грудня 2021 р.), присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

© Сумський державний університет, 2022

*МЕЛЬНИК Михайло Володимирович,
студент, гр. ІС-91,
Сумський державний університет
(наук. керівник – д.і.н., проф. Дегтярьов С.І.)*

Творчість як історичне джерело у контексті військових дій

Людське ество постійно переживає купу емоцій різного характеру і масштабу, як реакція організму на будь-який стрес, жагу до розмноження, задоволення індивідуальних потреб тощо, які викликані біоактивними речовини нашого організму. Одним шляхом виплеску цього, а це обов'язковий фактор для збереження здорової психіки, є творчість. Під час війни, явища котре несе у собі купу страждань, змушує дивиться на звичні речі під іншим кутом, потреба у творчості особлива: це і особисте бажання передати власні роздуми, ставлення і позицію, щодо окремих ситуацій та осіб; вона несе місію висвітлення суспільної думки, підтримки бойового духу війська та привернення уваги соціуму до гострих питань. Проте, нас цікавить роль творчості, як історичного джерела і проблематика її аналізу.

Будь-яка творча діяльність є продуктом суб'єктивного ставлення особи, чи групи осіб до чітко визначеного умовного явища, ситуації, події. Вона несе у собі посил та емоцію, що бажає передати автор, хоч і під час створення відбувається спотворення початкового матеріалу. Одна і та сама інформація у різних митців буде кардинально відрізнятись через особисту призму поглядів за допомогою

сенсових маніпуляцій, бо основна мета- передання певного ставлення суб'єкта читцю чи слухачу.

Звичайно, що навіть при написанні наукових праць різними авторами вони відрізняються, але не так явно, бо за допомогою критичного мислення, спільних вимог до викладу тексту, обов'язкової бібліографії та професійності різниця між поглядами та акцентами у написанні тексту нівелюється. У випадку творчого продукту предмет достовірності не є передовим, таким чином використання його як історичного джерела не є можливим без підтвердження відповідності написаного іншими джерелами, чи вивченні великого обсягу матеріалу задля визначення спільного та використання цього як ймовірно достовірної інформації.

При дослідженні військової агресії, так само як під час її проведення, важливо розуміти ставлення населення до воюючих сторін. Окремі ситуації несуть у собі потребу розуміння того, наскільки при підтримці певної сторони конфлікту яка частка громадян підтримує політичних та військових лідерів цієї сторони та яку оцінку дають їхнім діям, бо нерідко бували ситуації, коли навіть після перемоги у війні лідерів швидко усували від влади, чи то через прийняття непопулярних, але вірних дій, чи то через маніпулювання настроями населення опозиційними силами, чи то навпаки через популістські мотиви владарювання, які призвели до купи невинних жертв і ледь не поразки. І саме для цього, при відсутності соціологічних опитувань або невпевненості у їх правдивості і можливо за допомогою творчих продуктів того часу виокремити передові тенденції суспільної думки, які призвели до певних наслідків. Все

доволі логічне, але ж історія це наука і такі речі, як двояке розуміння одних і тих самих слів або образів творчого продукту не сумісне з достовірним дослідженням, на перший погляд.

Проте сучасні історичні дослідження направлені не тільки на сухий збір інформації. Історія – наука, що вивчає минуле людства. Процес формування суспільства не складається лише з фактажу, на всіх етапах людина мала почуття та емоції, які впливали на її вибір, що неопосередковано несло свої наслідки. Наприклад, бажання отримати відчуття свободи польоту змушувало науковців досліджувати птахів і це призвело до того, що зараз літаки це звична справа. Та, для істориків посили, які подають автори творів певних періодів дають інформацію які настрої суспільства призводили до яких дій, тим самим даючи розуміння взаємопроцесів у минулому, які за потреби можливо використати для аналізу сьогодення. Також при дослідженні такої суб'єктивної бази у великому обсязі можливо відтворити ставлення більшості соціуму, з урахуванням контингенту авторства звичайно, до окремих постатей чи подій тощо. Це дає змогу більш точного відтворення дійсності минулого чи то для історичних реконструкцій, чи то для звичного аналізу, чи то для побудови логічних ланцюгів тощо, бо для першочергова задача науковця зрозуміти «що?», а потім ще й «чому?». Таким чином, наука про минуле людства, як і будь-яка гуманітарна наука, не може дати повного бачення без розуміння почуттів суспільства, чи то окремих індивідів.

Історичним джерелом виступає конкретний творчий продукт, він несе своєрідність діяльності, у творчості він

характеризується новизною. Але щодо поняття нового, нічого абсолютно нового людина придумати не здатна, тому оперує у своєму мисленні тільки наявними у нього знаннями та образами. Таким чином, митець обробляє певний об'єм інформації будь-якого характеру і через власні бачення та досвід ретранслює його за допомогою притаманного виду творчої діяльності. У контексті війни автор використовує для виконання поставленої на нього задачі фактаж перебігу бойових дій, власні думки, задля прив'язки до історичного минуло використовуються твори минулого, що несли схожий посил чи то наповнюють твір більшим сенсом, за рахунок посилянь на минуле. У кінці сучасний твір може нести інформацію (навіть лише по фактажу) з сучасного і минулого створюючи власну хронологію за окремими ознаками. Наприклад, для створення сучасних артів на підтримку бойового духу і висловлення поваги ЗСУ використовують образи воїнів всіх часів, що боронили спокій нашого народу і відстоювали його свободи: київська дружина, козаки-гайдамаки, солдати УГА, січові стрільці, бійці УПА, оборонці Донецького аеропорту тощо.

Це може бути скульптура чи окремі елементи архітектури, музичний твір чи щоденник, карикатура чи купа всього іншого. Все це несе інформацію про події, переживання, ставлення до суб'єкту дослідження. При вивченні вище зазначеного можливо допустити невірне трактування авторського посилу, але за рахунок великого об'єму опрацювання можливо виокремити спільні особливості і уже за допомогою цього зробити критичний аналіз з урахуванням, бо це доволі важливий фактор, суб'єктивізму митця.

У сучасних реаліях, за можливості створення творчого контенту усіма бажаними віднайти першоджерело доволі складно і іноді навіть не потрібно. Одні митці доповнюють інших, тим самим даючи продукту закінчений вигляд, наповнюючи його новими методами подачі, що дають розуміння про буденність та фактуру, рівень розвитку технологій та навіть про ментальність, по тому продукти якого характеру набули поширення, а для історика це купа нової інформації.

Отже, використання творчих продуктів загалом, а періоду війни особливо, у наукових працях є доцільним, а на мою особисту думку навіть потрібним, бо за допомогою цих даних історичне дослідження має більше наповнення у кінцеву результаті і допомагає глянути на предмет дослідження з іншого ракурсу, тим самим даючи змогу не зациклитись на якомусь сталому твердженні, а побачити ситуацію в цілому більш точно. Проте, їх використання повинно бути доволі обережним. Особливо критичне ставлення при аналізі є достовірно невід'ємним фактором роботи через значну суб'єктивність цього історичного джерела. Вважаю, що тема використання творчих продуктів є ще недостатньо дослідженою у історичному джерелознавстві, тому планую подальший розвиток проблематики цього питання.

1. Рейко М. Російська художня література XIX ст. як джерело з історії Кавказької війни // Сіверянський літопис. 2009. № 4. С. 114-118.

2. Що таке творчий продукт? Творча діяльність – що це у психології. Її види. Чому важливо займатися творчою діяльністю URL: <https://lesmag.ru/chto-takoe-tvorcheskii-produkt-tvorcheskaya-deyatelnost-chto-eto-v.html>